

**COVID-19 PANDĒMIJAS PIEREDZE
PAMATTIESĪBU IEROBEŽOJUMU
KONTEKSTĀ – MINISTRU KABINETA
2021. GADA 9. OKTOBRA RĪKOJUMA
“PAR ĀRKĀRTĒJĀS SITUĀCIJAS
IZSLUDINĀŠANU”
NR. 720 5.3. APAKŠPUNKTS**

**THE EXPERIENCE OF COVID-19 PANDEMIC IN
CONTEXT OF RESTRICTIONS OF FUNDAMENTAL
HUMAN RIGHTS –
THE ORDER OF THE CABINET OF MINISTERS
OF LATVIA OF OCTOBER 9, 2021
“ON DECLARING A STATE OF EMERGENCY”
NO. 720, SUB-SECTION 5.3**

Sandra Sondore, *Mg. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante

Summary

The purpose of the current article is, by analysing the experience of the state of emergency brought about by the COVID-19 pandemic, to contribute to clarifying the frame of actions and powers of government, determining significant restrictions of fundamental rights (the right of individuals to private life and the right to freely choose an occupation) in emergency situations related to the pandemic. The task of the current paper is, by applying the criteria and methodology for evaluating the permissibility of restrictions of fundamental rights, to assess whether the actions of the government of Latvia, implementing the restrictions of fundamental rights (namely, the requirement for a COVID-19 interoperable certificate in legal relations for all employees in the public sector) were legitimate, necessary and proportionate.

Atslēgvārdi: Satversmes tiesa, cilvēktiesības, ārkārtas situācija, Covid-19 pandēmija, pamattiesību ierobežojumi

Keywords: Constitutional Court, human rights law, state of emergency, the COVID-19 pandemic, restrictions of fundamental rights

Ievads

Raksta jeb pētījuma mērķis ir, lietojot pamattiesību ierobežojumu pieļaujamības izvērtēšanas kritērijus un metodoloģiju, izvērtēt, vai Latvijas Republikas Ministru kabineta rīcība, ieviešot 2021. gada 9. oktobra rīkojuma “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” Nr. 720 5.3. apakšpunktā noteikto pamattiesību ierobežojumu, proti, prasību pēc Covid-19 sadarbspējīgā sertifikāta darba tiesiskajās attiecībās visiem publiskā sektorā strādājošajiem, bija leģitīma, nepieciešama un samērīga.

2021. gada 9. oktobrī Latvijas Republikas (turpmāk – LR) Ministru kabinets (turpmāk – MK) pieņēma rīkojumu Nr. 720 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” (turpmāk – Rīkojums), kura 5.3. apakšpunkts (Ierobežojums vai Ierobežojumi) skāra personu tiesības uz privāto dzīvi un tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos. Ierobežojums noteica prasību pēc Covid-19 (turpmāk – C19) sadarbspējīgā sertifikāta (C19 sertifikāts) darba tiesiskajās attiecībās visiem publiskajā sektorā strādājošajiem. MK Rīkojuma pieņemšanas nepieciešamību pamatoja ar C19 pandēmiju, uzskatot, ka tādā veidā var tikt panākta C19 straujās izplatības apturēšana un ar to saistītās veselības sektora pārslodzes un nāves gadījumu pieauguma apturēšana.¹ Attiecībā uz Rīkojuma leģitīmo pamatu MK ir norādījis,² ka tas bija vajadzīgs: a) lai apturētu straujo C19 izplatību; b) lai apturētu veselības nozares noslodzi; c) lai mazinātu novērojamo mirstību. Ierobežojuma ieviešana, izstrādājot Rīkojuma projektu, sākotnēji netika paredzēta, jo tā pamatojums un leģitīmais mērķis tiesību akta projekta anotācijā nav atrodams. Jāsecina, ka Ierobežojumu atbilstību pamattiesību ierobežojumu pieļaujamības izvērtēšanas kritērijiem MK iepriekš nebija analizējis un izvērtējis. *Post factum* atsevišķi MK pārstāvji pamatoja, ka Ierobežojums faktiski bija obligātās vakcinācijas ieviešana un bija nepieciešams kā obligāts “morāls un ētisks piemērs”.³

Šī raksta mērķis ir noskaidrot izpildvaras pilnvarojuma robežas, kā arī pamattiesību ierobežojumu tiesiskumu ar pandēmijām saistītās ārkārtas situācijās līdzīgos apstākļos, ņemot vērā, ka ar C19 pandēmiju saistītai ārkārtas situācijai līdz šim nebija precedenta, kas pamato pētījuma aktualitāti. Pētījuma uzdevums, lietojot pamattiesību ierobežojumu pieļaujamības izvērtēšanas kritērijus un metodoloģiju,⁴ ir izvērtēt, vai MK rīcība konkrētajos apstākļos bija leģitīma, nepieciešama un samērīga. Pētījuma ierobežotā apjoma prasību dēļ autore vairāk koncentrēs uzmanību tieši uz samērīguma principa ievērošanu, ierobežojot personu tiesības uz privāto dzīvi un tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

Pētījumā izmantotā metodoloģija ir balstīta kritērijos, kas noteikti LR Satversmē un Satversmes tiesas (turpmāk – ST) judikatūrā. Atbilstoši ST judikatūrai⁵ ST, izvērtējot, vai pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams, noskaidro un vērtē

¹ Sk. Rīkojuma projekta anotāciju, https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/cb8e3fcb-625c-4cb2-9d74-50bd29a8e233 [aplūkots 13.03.2023.].

² Turpat.

³ Bordāns J.: “Lēmumi bez personīgas atbildības ir vāji. Politika bez personīga piemēra ir glēva.” Jurista Vārds, 2021, Nr. 42 (1204), <https://m.juristavards.lv/doc/279746-rikojums-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu-atsevisku-ar-vakcinacijas-pienakumu-saistitu-normu/> [aplūkots 13.03.2023.].

⁴ Sk.: Balodis K. Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšana Satversmes tiesas praksē. Publicēts 2015. gada 11. decembrī, <https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/pamattiesibu-ierobe-zojuma-konstitucionalitates-izvertesana-satversmes-tiesas-prakse/> [aplūkots 12.03.2023.].

⁵ Turpat.

ierobežojumu atbilstību šādiem trīs kritērijiem: 1) vai pamattiesību ierobežojums noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums atbilst samērīguma principam, respektīvi, vai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi ar ierobežojuma leģitīmo mērķi.⁶ Pētījuma struktūra ir sakārtota atbilstoši metodoloģijas kritērijiem jeb konstitucionalitātes testam.

1. Vai ierobežojums tika noteikts ar likumu un atbilst tā leģitīmajam mērķim

Ierobežojums bija administratīvais akts, un kā tāds tas saturēja jaunas tiesību normas, kas iepriekš nebija noteiktas citos normatīvajos aktos. Administratīvais akts nedrīkst radīt jaunas tiesību normas, bet gan tikai iedzīvināt spēkā esošus normatīvos aktus vai tiesību normas konkrētos apstākļos.⁷

MK uzskatīja, ka Ierobežojums bija vajadzīgs, lai apturētu C19 izplatību, bet neņēma vērā uz Rīkojuma pieņemšanas brīdi jau zināmos faktus,⁸ ka vakcinācija pret C19 neaptur C19 izplatību, vakcīnu pret C19 (turpmāk – C19 vakcīnas) aizsardzība ilgst ierobežotu mēnešu skaitu,⁹ attīstās C19 vīrusa mutācijas, kas ir rezistentas pret C19 vakcīnu sniegto aizsardzību.¹⁰ MK atzina, ka C19 vakcīnu efektivitāte pret jaunā vīrusa varianta izraisītu hospitalizāciju un saslimšanu ar simptomātisku C19 formu ir samazināta.¹¹ Vakcīnu aizsardzības termiņš bija limitēts, tomēr prasība pēc C19 sertifikāta publiskā sektora darbiniekiem neietvēra vakcinācijas veikšanas termiņa prasības. Savukārt C19 vakcīnu blakņu riski¹² jauniem un vidēja vecuma cilvēkiem, salīdzinot ar C19 vakcīnu efektivitāti, bija nesamērīgi. Veselības nozares noslodzi radīja konkrētas saslimušo personu vecuma un veselības stāvokļa riska grupas,¹³ kamēr Ierobežojumus attiecināja uz visiem darbspējīgajiem iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu veselības un vecuma riska faktoriem.

⁶ Sk.: Balodis K. Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšana Satversmes tiesas praksē. Publicēts 2015. gada 11. decembrī, <https://www.satv.tiesas.gov.lv/runas-un-raksti/pamattiesibu-ierobe-zojuma-konstitucionalitates-izvertesana-satversmes-tiesas-prakse/> [aplūkots 12.03.2023.].

⁷ Sk.: Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 98. lpp.

⁸ Sk.: Sarah A. Buchan et al. Effectiveness of COVID-19 vaccines against Omicron or Delta infection. Elektroniskais žurnāls “medRxiv”, 30.12.2021., <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2021.12.30.21268565v2> [aplūkots 13.03.2023.].

⁹ Sk.: Hiam Chemaitelly et al. Waning of BNT162b2 Vaccine Protection against SARS-CoV-2 Infection in Qatar. The New England Journal of Medicine, 09.12.2021, <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2114114> [aplūkots 8.04.2023.].

¹⁰ Sk.: Rui Wang, Jiahui Chen, Guo Wei Wei. Mechanisms of SARS-CoV-2 Evolution Revealing Vaccine-Resistant Mutations in Europe and America. Elektroniskais žurnāls “PubMed”, 07.12.2021., <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34873910/> [aplūkots 13.03.2023.].

¹¹ Tiesību akta projekta “Grozījumi Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojumā Nr. 720 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija), <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/23705b15-16a8-47cfa246f3d8586b2af0> [aplūkots 13.03.2023.].

¹² Sk. Latvijas Zāļu valsts aģentūras apkopoto statistiku, <https://www.zva.gov.lv/lv/pacientiem-un-sabiedribai/zales/vakcinas-pret-covid-19/zinojumi-par-blaknem> [aplūkots 13.03.2023.].

¹³ Sk. SPKC apkopoto statistiku, <https://www.spkc.gov.lv/lv/covid-19-statistika#miruso-skaitis-ar-apstiprinatu-covid-19-infekciju-dzimuma-un-vecuma-sadalijums> [aplūkots 13.03.2023.].

Vienlīdzības princips pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats.¹⁴ Ierobežojuma dēļ trūka pedagogu,¹⁵ medicīnas personāla¹⁶ un pat sētnieku.¹⁷ Tāpēc Ierobežojuma *post factum* minētais leģitīmais mērķis – nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību – ne tikai netika sasniegts, bet notika tieši pretējais – Ierobežojums apdraudēja spēju nodrošināt šo funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību! Kā norādījusi Rīgas Juridiskās augstskolas profesore Ineta Ziemele: “burtiska un no konteksta un sistēmas atrauta (Rikojuma) 5.3. punkta interpretācija var atsevišķos izņēmuma gadījumos novest pie valsts funkciju īstenošanas traucējuma, ja amatpersona nevar pildīt amata pienākumus un citas iespējas nav izvērtas, bet šī amatpersona (darbinieks) konkrētās funkcijas veikšanai ir nepieciešama, un tad var rasties šī punkta satversmības jautājumi. Rikojuma mērķis, kā jau minēts, nebija veidot regulējumu, kas traucētu valsts funkciju īstenošanu. Šāds rezultāts, piemērojot 5.3. punktu, novestu līdz absurdam un būtu pretrunā Rikojuma mērķim.”¹⁸

2. Vai ierobežojums atbilst samērīguma principam

ST ir secinājusi, ka “tiesību ierobežojumi ir nepieciešami, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personu pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk”.¹⁹

Nav konstatējams sabiedrības ieguvums no Ierobežojuma piemērošanas, atstādinot no darba arī tos darbiniekus, kuri iepriekš attālināti ir pildījuši savus darba pienākumus, nodrošinot valsts funkciju nepārtrauktību attālināti. Darbiniekiem bija risks saslimt, tikt hospitalizētiem un pārnēsāt vīrusu gan atstādināšanas gadījumā, gan arī turpinot pildīt darba pienākumus. Neatstādināšanas gadījumā bija acīmredzami ieguvumi – netika nodarīti zaudējumi un netika pārkāptas personu pamattiesības. Turklāt MK 2022. gada 6. janvārī lēma pagarināt Ierobežojuma spēkā esamību līdz pat 2022. gada 28. februārim,²⁰ lai gan citas ES valstis ar līdzīgiem saslimstības rādītājiem lēma par ierobežojumu atcelšanu aptuveni mēnesi agrāk

¹⁴ Sk. Satversmes tiesas 23.11.2015. sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punktu; Satversmes tiesas 11.12.2020. sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 23. punktu (64. lpp.).

¹⁵ Sk.: Apollo.lv. Latvijā turpina pieaugt pedagogu trūkums, <https://www.apollo.lv/7333661/latvija-turpina-pieaugt-pedagogu-trukums> [aplūkots 14.03.2023.].

¹⁶ Sk.: LETA. VM reķinās, ka jāatlaiz no darba būs arī nevakcinētie mediķi, <https://www.la.lv/vm-rekinas-ka-jaatlaiz-no-darba-bus-ari-nevakcinetie-mediki> [aplūkots 14.03.2023.].

¹⁷ Sk.: Anstrate V. Šogad divkārt lielāks sētnieku trūkums nekā pērn; Rīgā 50 vakances. LSM.lv, 27.12.2021., <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/sogad-divkart-lielaks-setnieku-trukums-neka-pern-riga-50-vakances.a436307/> [aplūkots 11.04.2023.].

¹⁸ Sk.: Ziemele I. Rikojuma mērķis ir nodrošināt valsts funkciju, tai skaitā cilvēktiesību aizsardzības, īstenošanu. Jurista Vārds, 2021, Nr. 42 (1204), <https://m.juristavards.lv/doc/279746-rikojums-par-arkartejas-situacijas-izsludinasanu-atsevisku-ar-vakcinacijas-pienakumu-saistitu-normu/> [aplūkots 13.03.2023.].

¹⁹ Sk. Satversmes tiesas 11.12.2020. sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 20. punktu (46.–51. lpp.), 2020-26-0106_Spriedums.pdf (tiesa.gov.lv) [aplūkots 13.03.2023.].

²⁰ Sk. MK oficiālo tīmekļa vietni informācijai, kas saistīta ar C19: www.covid19.gov.lv, <https://covid19.gov.lv/aktualites/arkarteja-situacija-pagarinata-lidz-28februarim> [aplūkots 13.03.2023.].

nekā Latvija,²¹ turklāt nevienā citā ES valstī nebija noteikti tik būtiski Ierobežojumi nevakcinētajiem strādāt publiskajā sektorā.^{22, 23}

MK nav vērtējis Ierobežojumu samērīgumu attiecībā uz konkrētu profesiju pārstāvjiem, kuru darba specifika dod iespēju strādāt attālināti²⁴ un vienlaicīgi kuru kvalifikācija un prasmes ir būtiskas valsts funkciju nodrošināšanai un nepārtrauktībai. MK nav vērtējis iespēju sasniegt paša definēto leģitīmo mērķi ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, Ierobežojuma ietekmi uz valsts sociālo budžetu un valsts ilgtspēju cilvēku atstādināšanas gadījumā. Šis secinājums izriet no fakta, ka, izstrādājot Rikojuma projektu, Ierobežojums nebija paredzēts. Tas nozīmē, ka tā ieviešana un ietekme nebija iepriekš rūpīgi izvērtēta un lēmums par tā iekļaušanu bija pieņemts spontāni un politiski. No Rikojuma anotācijā²⁵ norādītā risinājuma apraksta izrietēja, ka sākotnēji regulējums, kas dod tiesības darba devējam izvērtēt C19 sertifikāta nepieciešamību, bija paredzēts visiem darbiniekiem. Anotācijā nebija pamatojuma, kādēļ tieši publiskajā sektorā strādājošajiem ir aizliegums pildīt darba pienākumus bez C19 sertifikāta. No minētā izriet, ka MK par Ierobežojuma ieviešanu bija izšķīries ārkārtas sēdes laikā. Pirmšķietami priekšlikums par Rikojuma pieņemšanu un ārkārtas situācijas izsludināšanu ir nācis no MK Krīzes vadības padomes.²⁶

MK noteikumos Nr. 662 (pieņemti 2021. gada 28. septembrī) bija paredzētas darba devēja tiesības noteikt darbinieka inficēšanās risku un iespējamo risku citu cilvēku veselībai, izvērtējot viņa darba pienākumus, darba apstākļus, un noteikt tos darbus, kuru veikšanai ir nepieciešams C19 sertifikāts, kā arī noteikti kritēriji, kas ņemami vērā. Jāsecina, ka Rikojuma 5.3. apakšpunkts jau sākotnēji tika pieņemts redakcijā, kas bija pretrunā ar MK noteikumu Nr. 662 24. punktu, kurš stājās spēkā tai pašā dienā. Vēlāk tiesību akta projekta “Grozījumi noteikumos Nr. 662” sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojumā (anotācijā)²⁷ tika norādīts, ka valsts pārvaldē ir ierobežots darbinieku resurss, tādēļ ikviena darbinieka ilgstoša slimošana ietekmē valsts pārvaldei noteikto funkciju izpildi. Nav saprotams, kādēļ tieši valsts pārvaldes darbiniekiem nebija piemērojams individuāls izvērtējums, bet visi darbinieki bez C19 sertifikāta bija atstādināmi. ST ir norādījusi, ka “pat gadījumos, kad valsts izmanto savas tiesības atkāpties no konkrētām starptautiskajās

²¹ Sk.: LSM.lv. Lietuva un Igaunija ātrāk spērušas soļus uz Covid-19 ierobežojumu atcelšanu, <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/lietuva-un-igaunija-atrak-sperusas-solus-uz-covid-19-ierobezojumu-atcelšanu.a442871/> [aplūkots 11.04.2023.].

²² Sk.: Kmiotowicz Z. Evidence is insufficient to back mandatory NHS staff vaccination, says House of Lords committee. *British Medical Journal*, 2021, No. 375 (2957), Evidence is insufficient to back mandatory NHS staff vaccination, says House of Lords committee | *The BMJ* [aplūkots 13.03.2023.].

²³ Reuters. Slovenia's top court rejects vaccination rule for public sector employees, <https://www.reuters.com/world/europe/slovenias-top-court-rejects-vaccination-rule-public-sector-employees-2021-12-06/> [aplūkots 13.03.2023.].

²⁴ Sk.: Grodiņa Z. LIZDA: Pedagogi bez Covid-19 sertifikāta varētu strādāt attālināti, <https://www.labdien.lv/lizda-pedagogi-bez-covid-19-sertifikata-varetu-stradat-attalinati/> [aplūkots 14.03.2023.].

²⁵ Sk.: Rikojuma anotāciju, https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/cb8e3fcb-625c4cb2-9d74-50bd29a8e233 [aplūkota 13.03.2023.].

²⁶ Sk.: Ministru kabineta Krīzes vadības padomes ārkārtas 2021. gada 5. oktobra sēdes protokolu (ar turpinājumu 07.10.2021.), <https://www.vugd.gov.lv/lv/media/5097/download?attachment> [aplūkots 10.04.2023.].

²⁷ Sk. Ministru kabineta noteikumu projekta “Grozījumi noteikumos Nr. 662” anotāciju, <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/03719be2-3585-4b91-b2d4f7f840e08b3e> [aplūkota 13.03.2023.].

cilvēktiesību līgumos noteiktajām saistībām, pieņemtajiem lēmumiem ir jāatbilst samērīguma principam, proti, izraudzītajiem līdzekļiem jābūt vismazāk ierobežojošiem no visiem tiem līdzekļiem, ar kuriem vēlamais rezultāts varētu tikt sasniegts”.²⁸

Saeima 2021. gada 4. novembrī, izdarot grozījumus Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā, papildināja to ar atsevišķu nodaļu “Epidemioloģiskā drošība darba vidē”. Likumā ietverts tiesiskais risinājums situācijā, ja darbiniekam nav iegūts C19 sertifikāts, uzsverot anotācijā,²⁹ ka darba tiesisko attiecību pusēm būtu nepieciešams savstarpēji rast iespējami saudzīgāko risinājumu darba attiecību turpināšanai. Lai arī grozījumi bija pieņemti un stājās spēkā pēc Rikojuma pieņemšanas, jāņem vērā, ka likumam ir augstāks juridiskais spēks. Pirmšķietami Rikojuma 5.3. apakšpunkts ierobežojuma darbības laikā bija pretrunā arī ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā noteikto regulējumu.

Noslēgumā jāmin Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) 2021. gada 8. aprīļa lieta Nr. 47621/12 *Vavrička un citi pret Čehiju*,³⁰ kur ECT nekonstatēja Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. panta pārkāpumu jautājumā par bērnu obligāto vakcināciju pret vairākām infekcijas slimībām. Rikojuma leģitimitātes kontekstā atsaukties uz šo spriedumu nav korekti, jo ECT pirms motīvu daļas skaidri nosprauda sprieduma robežas, uzsverot, ka attiecīgā lieta attiecas uz standarta un regulāru bērnu vakcināšanu pret slimībām, kas medicīnas zinātnē ir labi zināmas.³¹ Rikojuma pieņemšanas brīdī C19 nebija šāda veida slimība, un C19 vakcīnas tika izstrādātas un apstiprinātas ārkārtas apstākļos, neievērojot standarta vakcīnu ieviešanas procesu^{32,33} un ieviešot pilnīgi jaunu vakcīnu tehnoloģiju jeb pieeju,³⁴ par kuras ilgtermiņa iedarbību uz cilvēka veselību nav pilnīgu datu.

²⁸ Sk. Satversmes tiesas 11.12.2020. sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 21.1. punktu, 2020-26-0106_Spriedums.pdf (tiesa.gov.lv) [aplūkots 13.03.2023.].

²⁹ Sk. Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma grozījumu anotāciju, http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/101DF12AFC8B94CCC22_5877900418411?OpenDocument [aplūkots 13.03.2023.].

³⁰ Sk. ECT Lielās palātas 08.04.2021. spriedumu apvienotajā lietā Nr. 47621/12 *Vavrička un citi pret Čehiju*, https://tap.mk.gov.lv/doc/2021_07/TMAnotp2_140721_Covid_parv_gr.1760.pdf [aplūkots 10.04.2023.].

³¹ Sk. ECT sprieduma 158. punktu: “158. Visupirms Tiesa norāda, ka šī lieta attiecas uz standarta un regulāru bērnu vakcināšanu pret slimībām, kas medicīnas zinātnē ir labi zināmas.” https://tap.mk.gov.lv/doc/2021_07/TMAnotp2_140721_Covid_parv_gr.1760.pdf [aplūkots 10.04.2023.].

³² Eiropas Medicīnas aģentūra (*European Medicines Agency*) ES dalībvalstīs Rikojuma pieņemšanas un darbības laikā C19 vakcinām bija piešķirusi nosacītu tirdzniecības atļauju. Sk. Eiropas Medicīnas aģentūras mājaslapā pieejamo informāciju par to, kas ir nosacīta tirdzniecības atļauja, <https://www.ema.europa.eu/en/glossary/conditional-marketing-authorisation> [aplūkots 10.04.2023.].

³³ Sk.: Eiropas Medicīnas aģentūras mājaslapā pieejamo informāciju par C19 vakcinām, kas reģistrētas ES, <https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory/overview/public-health-threats/coronavirus-disease-covid-19/treatments-vaccines-vaccines-covid-19/covid-19-vaccines-authorised#authorised-covid-19-vaccines-section> [aplūkots 10.04.2023.].

³⁴ Jain S. et al. Messenger RNA-based vaccines: Past, present, and future directions in the context of the COVID-19 pandemic. *Adv Drug Deliv Rev.*, 2021, No. 179:114000. Pieejams: Messenger RNA-based vaccines: Past, present, and future directions in the context of the COVID-19 pandemic - PubMed (nih.gov) [aplūkots 10.04.2023.].

Kopsavilkums

1. Rīkojums kā administratīvs akts nedrīkstēja radīt jaunas tiesību normas, bet gan tikai iedzīvināt Latvijā spēkā esošas tiesību normas konkrētos apstākļos.
2. Rīkojuma pieņemšanas brīdī par tā leģitīmo mērķi bija zināms, ka vakcinācija neaptur C19 izplatību, nepasargā no saslimšanas, tās aizsardzība ir terminēta, blakņu riski jauniem cilvēkiem, salīdzinot ar vakcīnu efektivitāti, ir nesamērīgi un ka veselības nozares noslodzi rada konkrētas saslimušo riska grupas, kamēr ierobežojumus attiecināja uz visiem darbspējīgajiem iedzīvotājiem bez izņēmuma un neatkarīgi no viņu veselības un vecuma riska faktoriem.
3. Satversmes 91. pantā noteiktais vienlīdzības princips pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats. Liedzot iespēju publiskajā sektorā darba devējam izvērtēt darbinieku individuālos darba apstākļus, tika pārkāpts Satversmes 8. nodaļā noteiktais samērīguma un vienlīdzības princips.
4. Ierobežojums sākotnēji nebija paredzēts. Tas liecina, ka netika izvērtēta iespēja izvēlēties situācijas risināšanai citus pamattiesības mazāk ierobežojošus līdzekļus.
5. Pirmšķietami Rīkojuma 5.3. apakšpunkts bija pretrunā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā noteikto regulējumu.
6. Rīkojuma mērķis – aizsargāt sabiedrības drošības un veselības intereses – dod MK plašas pilnvaras, paverot plašas interpretācijas tiesības un radot tiesisko regulējumu, kas var nesasniegt minēto mērķi, bet būtiski skart Satversmes 8. nodaļā aizsargātās cilvēku pamattiesības, izpildvarai pārkāpjot valsts varas dalīšanas un tiesiskās valsts principus.³⁵ Eiropas Parlaments ir uzsvēris, ka viens no valstu lielākajiem uzdevumiem C19 ierobežošanā būs spēja nodrošināt pamatvērtību – demokrātijas, likuma varas un pamattiesību – aizsardzību.³⁶ Proti, ikvienam pasākumam jāveicina demokrātija un jāaizsargā tās vērtības, nevis jārada tai draudus.³⁷ Lai preventētu šādas demokrātiju apdraudošas situācijas, autores ieskatā, būtu jāspēr šādi soļi:
 - 6.1. Par pamattiesību jautājumiem, kuru izlemšanai nav noteikti pietiekami skaidri juridiskie standarti, jālemj demokrātiski leģitimētiem valsts varas orgāniem, pirmām kārtām – likumdevējam.³⁸ Šajā kontekstā jāvērtē arī MK Krīzes vadības padomes³⁹ kompetence, loma un atbildība Rīkojuma pieņemšanas procesā.

³⁵ Sk. Satversmes tiesas 16.12.2005. sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 17. punktu, https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2005-12-0103_spriedums.pdf [aplūkots 13.03.2023.].

³⁶ Sk. Eiropas Parlamenta ziņojumu, <https://rm.coe.int/sg-inf-2020-11-respecting-democracy-rule-of-law-and-human-rights-in-th/16809e1f40> [aplūkots 9.04.2023.].

³⁷ Sk. Ministru kabineta Krīzes vadības padomes Informatīvo ziņojumu par pamatprincipiem un kritērijiem, kuriem iestājoties, varētu lemt par Covid-19 izplatības ierobežošanai ieviesto pasākumu mazināšanu vai atcelšanu, <https://www.vugd.gov.lv/lv/kvps-informativais-zinojums-par-pamatprincipiem-un-kriterijiem-kuriem-iestajoties-varetu-lemt-par-covid-19-izplatibas-ierobezosanai-ieviesto-pasakumu-mazinasanu-vai-atcelšanu-un-pielikumus> [aplūkots 09.04.2023.].

³⁸ Sk. Satversmes tiesas 20.01.2009. lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 12. punktu; Satversmes tiesas 03.02.2012. sprieduma lietā Nr. 2011-11-01 11.2. punktu, https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2011-11-01_Spriedums.pdf [aplūkots 13.03.2023.].

³⁹ Sk. Ministru kabineta Krīzes vadības padomes ārkārtas 2021. gada 5. oktobra sēdes protokolu (ar turpinājumu 07.10.2021.), <https://www.vugd.gov.lv/lv/media/5097/download?attachment> [aplūkots 10.04.2023.].

- 6.2. Jāizvairās no situācijām, kurās ieinteresēto personu viedoklis netika uzklauts tādēļ, lai pēc iespējas ātrāk pieņemtu lēmumu, un tā rezultātā ir noteikts ierobežojums, kuram bija mazāk ierobežojošas alternatīvas. Šāda rīcība, Satversmes tiesas ieskatā, varētu būt uzskatāma par samērīguma principa pārkāpumu.⁴⁰
- 6.3. Jāizvērtē ar Ierobežojuma ierosināšanu saistīto amatpersonu un ekspertu atbildība par sniegto padomu kvalitāti un pamatojumu,⁴¹ kā arī piesaistīto ekspertu objektivitāte, lai preventētu interešu konflikta situāciju riskus.
- 6.4. Ja tiks konstatēts, ka Rīkojuma 5.3. punkts ir prettiesisks, valstij būtu jāuzņemas atbildība par personas subjektīvo tiesību nepamatotu aizskārumu un kaitējumu, kas radies šī aizskāruma rezultātā, lemjot par nepamatotas valsts pārvaldes iestādes rīcības rezultātā nodarīta kaitējuma atlīdzināšanu, izpildot no Satversmes 92. panta trešā teikuma izrietošās prasības.

⁴⁰ Sk. Satversmes tiesas 11.12.2020. sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 16. punktu, 2020-26-0106_Spriedums.pdf (tiesa.gov.lv) [aplūkots 13.03.2023.].

⁴¹ Sk. Ministru kabineta Krīzes vadības padomes ārkārtas 2021. gada 5. oktobra (ar turpinājumu 07.10.2021.) sēdes protokolu, kur ir fiksēts: "Pieņemt zināšanai ārlietu ministra E. Rinkēviča viedokli, ka sagatavotie KVP sekretariāta un piesaistīto speciālistu sagatavotie priekšlikumi ir nekvalitatīvi, K. Druvaskalna ziņojums haotisks un tas apgrūtina lēmumu pieņemšanu." <https://www.vugd.gov.lv/lv/media/5097/download?attachment> [aplūkots 10.04.2023.].